

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник кафедри психології
діяльності в особливих умовах

Ліна ПЕРЕЛИГІНА

“ _____ ” 2020 року

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія травмуючих ситуацій»

циклу загальної (вибіркової) підготовки
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за освітньо-професійними програмами «Екстремальна та кризова психологія»

Силабус розроблено згідно робочої програми навчальної дисципліни.
Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

Рекомендовано кафедрою психології діяльності в особливих умовах на:

2020-2021 навчальний рік   Протокол від «...» ..... року № ....

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік   Протокол від «__» _____ 20__ року № __

Перезатверджено. Начальник кафедри ПДОУ _____ Ліна ПЕРЕЛИГІНА
(підпис)

20__-20__ навчальний рік   Протокол від «__» _____ 20__ року № __

2020рік

1. Анотація.

Дисципліна «Психологія травмуючи ситуацій» є частиною професійно-психологічної підготовки здобувачі вищої освіти. Він дає можливість оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками для надання професійної психологічної допомоги людям які перебувають в надзвичайній ситуації, для попередження наслідків після перебування людини в травмуючій ситуації, а також надання психологічної допомоги клієнтам, які мають наслідки, пов'язані з травматичним інцидентом. Комплексний міждисциплінарний характер сприяє формуванню та розвитку теоретичного, практичного та професійного мислення здобувачів вищої освіти, вмінню аналізувати, систематизувати отримані знання та використовувати їх при вивченні інших дисциплін психологічного циклу та у своїй майбутній роботі.

Даний курс передбачає теоретичне та практичне оволодіння знаннями й практичними навичками розпізнавання життєвих криз особистості та надання психологічної підтримки та кваліфікованої допомоги людям, що опинилися в скрутних життєвих ситуацій.

Відмінною особливістю даного курсу є те, що зосереджено увагу на встановленні та реалізації засобів збереження працездатності та ефективної й безпечної діяльності спеціалістів – психологів у різних умовах. У рамках курсу здобувачі вищої освіти будуть вивчати ідейно-теоретичний зміст травмуючих ситуацій.

2. Інформація про викладача

Загальна інформація	Гура Світлана Олександрівна - викладач кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 435. Робочий номер телефону – 707-34-74.
E-mail	gura.svetlana85@gmail.com
Наукові інтереси*	
Професійні здібності*	

* – заповнюється за бажанням НПП.

3. Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щовівторка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 435. У разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити: анатомія нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності, соціальна психологія, клінічна психологія, диференційна психологія, Основи психотерапії та психопрофілактики, Психологічне консультування.

Постреквізити: діагностика та корекція посттравматичних стресових розладів, Екстремальна та кризова психологія

5. Характеристика навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни: навчити студентів застосовувати набуті теоретичні знання з психології травмуючих ситуацій, консультувати і надавати психологічну допомогу особам, що пережили травмуючі ситуації..

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій» є: ознайомити з основними теоретичними конструктами психології травмуючих ситуацій, прищепити навички і знання, що допоможуть в майбутньому консультувати і надавати психологічну допомогу особам, що пережили травмуючі ситуації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен отримати *знання* щодо:

1. особливості травмуючих ситуацій, їх види;
2. особливості психічної травми;
3. основні види надзвичайних ситуацій, їх вплив на особистість;
4. характеристику насильства та синдрому втрати як найбільш травмуючих факторів;
5. основні характеристики критичних ситуацій, їх різновиди та особливості прояву;
6. основні програми психологічної допомоги в кризових ситуаціях.

Уміння:

1. Визначати особливості прояву дії різноманітних травмуючих, надзвичайних та критичних ситуацій.
2. Формувати пропозиції щодо надання психологічних рекомендацій та консультацій населенню, сприяти проведенню психоконсультаційної, психокорекційної роботи.
3. Приймати участь у проведенні індивідуального та групового тренінгу людей, які потребують медико-психологічної допомоги.
4. Здійснювати основні психотерапевтичні техніки основи екстреної психологічної допомоги виходу з кризової ситуації.

Формування первинних навичок діагностувати фази та рівні психологічних реакцій на травматичну ситуацію;

– діагностувати особливості механізмів психологічного захисту, копінг-стратегій та психологічних ресурсів особистості;

планувати та здійснювати психологічне втручання залежно від фаз та рівнів психологічних реакцій на травматичну ситуацію.

Комунікація:

Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

Використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

Вміти проводити психоедукаційну, консультативну, психокорекційну індивідуальну та групову роботу з особами, що пережили травматичні ситуації.

Користуватися інтервізією та супервізією при здійсненні психологічного втручання.

Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій.

Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості, враховувати індивідуальні особливості особистості.

Встановлювати міжособистісні зв'язки для ефективного виконання завдань та обов'язків.

Автономність та відповідальність:

Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

Здатність до розуміння при-роди поведінки, діяльності та вчинків.

Результати навчання.

Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Компілювати та використовувати базові знання у практиці професійної діяльності психолога, екстремальних та кризових ситуаціях; розуміти біосоціальну природу формування особистості.

Оцінювати функціональний стан психофізіологічних систем організму відповідно до специфіки професійної діяльності, використовувати

психофізіологічні методи для діагностики психосоматичних розладів, пов'язувати соматичні процеси з організацією нервової системи.

Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.р. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

Розуміти можливості психологічного втручання при психологічних реакціях на травматичну ситуацію, усвідомлювати межі власних можливостей психологічного втручання та відповідальності за його наслідки. Володіти методами емоційної саморегуляції, вміти запобігати професійному вигорянню та долати його наслідки.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Денна форма навчання
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й
Обсяг кредитів ЄКТС	4
Загальна кількість годин	120 год.
Лекції	8 год.
Практичні, семінарські	8 год.
Лабораторні	0 год.
Самостійна робота	96 год.
Вид підсумкового контролю	Діф. залік

6. Календарно-тематичний план викладання дисципліни

Тривалість академічної години в Університеті становить 40 хвилин. Дві академічні години утворюють пару академічних годин, що триває 80 хвилин без перерви.

Тиждень навчання	Тема та її зміст	Вид навчальних занять
1 семестр (19 тижнів)		
Модуль № 1		
1	Тема 1. Поняття травмуючої ситуації Тема 1.1. Сутність і завдання дисципліни “Психологія травмуючих ситуацій”.	Лек. 1– год. Пз. 1– год. СР – 4 год.
2	Тема 1.2. Класифікація травмуючих ситуацій.	Лек. – 0,5 год. Пз. – 0,5 год. СР – 6 год.
3	Тема 1.3. Психологічні особливості травмуючих ситуацій та їх вплив на людину.	Лек. – 1 год. ПЗ – 1 год.

		СР – 8 год.
Модуль № 2		
4	Тема 2. Подання психологічної допомоги клієнтам, які зазнали впливу травмуючої ситуації. Тема 2.1. Психодинамічний підхід щодо подання психологічної допомоги клієнтам, які зазнали впливу травмуючої ситуації.	Лек. – 1 год. ПЗ – 1 год. СР – 8 год.
5	Тема 2.2. Біхевіористський напрям у психології травмуючих ситуацій. Гуманістичний підхід до процесу подання психологічної допомоги у травмуючих ситуаціях	Лек. – 0,5 год. ПЗ – 0,5 год.. СР – 8 год.
6	Тема 2.3. Гештальтпідхід щодо подання допомоги у психотравмуючих ситуаціях .	Лек. – 0,5 год. ПЗ – 0,5 год. СР – 8 год.
7	Тема 2.4. Екзистенційний підхід щодо психології травмуючих ситуацій.	Лек. – 0,5 год. ПЗ – 0,5 год. СР – 8 год.
8	Тема 2.5. Застосування НЛП у допомозі клієнтам, які зазнали травми.	Лек. – 0,5 год. ПЗ – 0,5 год. СР – 8 год.
9	Тема 2.6. Позитивна психотерапія як засіб допомоги клієнтам з психологічною травмою.	Лек. – 0,5 год. ПЗ – 0,5 год. СР – 8 год.
10	Тема 2.7. Когнітивний напрям у психології травмуючих ситуацій.	Лек. – 1 год. ПЗ – 1 год. СР – 4год.
11	Тема 2.8. Застосування групових методів у психологічній допомозі клієнтам із психотравмою	Лек. – 1 год. ПЗ – 1 год. СР – 4 год. МКР – 2 год
Всього		120 годин

Примітка: Лек. – лекція; ПЗ – практичне заняття; Сем. – семінарське заняття; МКР – модульна контрольна робота; СР – самостійна робота.

7. Список рекомендованої літератури.

Базова

1. Антонова-Турченко О.Г., Ващенко І.В. Конфлікт. Посттравматичний стрес: шляхи їх подолання. – К. 1998-289с.
2. Екстремальна психологія: Підручник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка - К.: ТОВ "Август Трейд", 2007. - 502 с.
3. Калшед Д. Внутренний мир травмы. М.: Академический проект, 2001. – 305с.
4. Приходько Ю.О. Проблема особистої психологічної безпеки людини в екстремальних умовах // Проблеми екстремальної та кризової психології, 2009. – онс.6 – С. 123-129.
5. Психология экстремальных ситуаций для спасателей и пожарных / Под общей ред. Ю.С. Шойгу. М.: Смысл, 2007. - 319 с
6. Кризова психологія: Навчальний посібник /За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, 2010. - 401 с.
7. Титаренко Т.М. (ред.) Психологія життєвої кризи. - К., Агропромвидав України, 1998. – 348с.
8. Малкина-Пых И. Г. Экстремальные ситуации. — М.: Эксмо, 2005.
9. Життєві кризи особистості: навальний посібник / О. О. Байер. – Д.: РВВ ДНУ, 2010. – 244 с.

Допоміжна

1. Життєві кризи особистості: науково-методичний посібник: у 2 частинах. – К.: ІЗМН, 1998. 3. Лыткин В.М., Шамрей В.К., Койстрик К.Н. Посттравматические стрессовые расстройства. – СПб.: ВМедА, 1999. – 91с.
2. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб.: Гармония, 2001. – 105с.
3. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з курсу «Життєві кризи особистості» / укл. Байер О. О. – Д.: РВВ ДНУ, 2008. – 46 с.
4. Романова Е.В., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М.: Дидакт, 1992. – 278с.
5. Александров Е.О. Взорванный мозг. Посттравматическое стрессовое расстройство. Клиника и лечение. – Новосибирск: Сибвузиздат, 2001. – 160с.
6. Анциферова Л.И. Личность в трудных жизненных условиях: переосмысление, преобразование ситуации и психологическая защита // Психологический журнал. – 1994. – Т.15. – №1. – С. 3-18. 9 3. Василюк Ф.Е. Психология переживания. Анализ преодоления критических ситуаций. – М.: Изд-во МГУ, 1984. – 200с.
7. Життєві кризи особистості: науково-методичний посібник: у 2 частинах. – К.: ІЗМН, 1998. 5. Калшед Д. Внутренний мир травмы. М.: Академический проект, 2001. – 305с. 6. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. – М.: Наука, 1983. – 368с.
8. Колодзин Б. Как жить после психической травмы. – М.: Медицина, 1992. – 95с.

9. Литвинцев С.В., Кузнецов О.Н. Психологические факторы формирования и течения стрессогенных расстройств у участников афганской войны // Вестник психотерапии. – 1996.– №3 (8). – С.46-60.
10. Лыткин В.М., Шамрей В.К., Койстрик К.Н. Посттравматические стрессовые расстройства. – СПб.: ВМедА, 1999. – 91с.
11. Магомед-Эминов М.Ш. Личность и экстремальная жизненная ситуация // Вестник МГУ, Сер.14. Психология. – 1996. – Т.17. – №1. – С.26-35.
12. Маклаков А.Г. Личностный адаптационный потенциал: его мобилизация и прогнозирование в экстремальных условиях // Психологический журнал. – 2001 г., Т.22, №1. – С. 16-24.
13. Методическое пособие по работе с посттравматическими стрессовыми расстройствами. – СПб.: Гармония, 2001. – 105с.
14. Психологія життєвої кризи / Відп. ред. Титаренко Т.М.. – К.: Агропромвидав України, 1998. – 348с.
15. Пуховский Н.Н. Психопатологические последствия чрезвычайных ситуаций. – М.: Академический проект, 2000. – 286с.
16. Пушкарев А.Л., Доморацкий В.А., Гордеева Е.Г. Посттравматическое стрессовое расстройство: диагностика, психофармакотерапия, психотерапия.– М.: Издательство Института психотерапии, 2000.–128с.
17. Романова Е.В., Потемкина О.Ф. Графические методы в психологической диагностике. – М.: Дидакт, 1992. – 278с.
18. Селье Г. Очерки об адаптационном синдроме. – М.: Медгиз, 1960. – 185с.
19. Семичов С.Б. Предболезненные психические расстройства. – М.: Медицина, 1987. – 184с.
20. Соловьёв И.В. Посттравматический стрессовый синдром: причины, условия, последствия. Оказание психологической помощи и психореабилитация. – М., 2000г. – 111с.
21. Тарабрина Н.В. Практикум по психологии посттравматического стресса. – СПб.: Питер, 2001. – 272с.
22. Тарабрина Н.В. Психологические последствия войны // Психологическое обозрение. – 1996. – №1 (2). – С.26-29.
23. Титаренко Т.М. Испытание кризисом. Одиссея преодоления / Т.М.Титаренко. – К.: Людопринт Україна, 2009. – 277 с.
24. Черепанова Е.М. Психологический стресс. – М.: Изд-во МГУ, 1996. – 94с.
25. Эриксон Э.Г. Идентичность: юность и кризис. – М.: Прогресс, 1996. – 344с.
26. Апчел В.Я., Цыган В.Н. Стресс и стрессоустойчивость человека. – СПб.: ВМедА, 1999. – 86с.
27. Гурвич И.Н. Социальная психология здоровья. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 1999. – 1023с.
28. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики, 2-е изд. – М.: Мысль, 1965. – 572с.

29. Маришук В.Л., Евдокимов В.И. – Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса. – СПб.: Издательский Дом "Сентябрь", 2001. – 260с.
30. Никифоров Г.С., Августова Л.И. Проблемы профессионального здоровья: исторический аспект // Психология здоровья: Учебник для вузов / Под ред. Г.С.Никифорова.- СПб.: Питер, 2003. – С. 481-507.
31. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности. – М.: Институт прикладной психологии, 1998. – 512с. 15.

Інформаційні ресурси

1. Виктимология: проект организации „Відродження” /www.victimology.org. ua/.
2. Сайт ассоциации онкопсихологов /http://www.oncopsychology.ru/.
3. Сеть снижения вреда /http://www.ccehrn.org/index.php?Lang=898/.
4. Україно-Американское Бюро защиты прав человека /http://humanrights.kiev.ua/.

8. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Оцінювання результатів навчання з дисципліни «Психологія травмуючих ситуацій» здійснюється за накопичувальною бально-рейтинговою системою, основною метою якої є регулярна й комплексна оцінка результатів навчальної діяльності та сформованості компетенцій.

Оцінювання компетенцій здобувачів здійснюється з використанням трьох шкал:

- перша – національна (традиційна) – 4-бальна (чотирибальна);
- друга – рейтингова шкала оцінювання – ЄКТС;
- третья – накопичувальна шкала – 100-бальна.

Порядок накопичування навчальних балів за 100-бальною шкалою

Вид навчальної роботи		Кількість	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
I. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції (активність під час занять)	6	1	6
	Практичні заняття (активність під час занять)*	6	2	12
	Модульний контроль (письмова робота)*	1	12	12
Разом за модуль № 1				30
Модуль № 2	Лекції (активність під час занять)	8	1	8
	Практичні заняття	8	2	16

	(активність під час занять)*			
	Модульний контроль (письмова робота) *	1	12	12
Разом за модуль № 2				32
Разом за поточний контроль				66
II. Індивідуальна самостійна робота				12
III. Диференційований залік				22
Разом за всі види навчальної роботи				100

* – обов'язкові види навчального контролю.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів: - поточного контролю роботи здобувача впродовж семестру;
- підсумкового та інших видів контролю успішності.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському та практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях та набутих навичок під час виконання завдань практичних робіт.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

4-5 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

1-3 бал – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка викладання, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на практичному занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 5 балів):

5 бали – завдання виконане в повному обсязі, відповідь вірна, наведено аргументацію, використовуються професійні терміни. Граматично і стилістично без помилок оформлений звіт;

4 бали – завдання виконане, але обґрунтування відповіді недостатнє, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

2-3 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки.

1 бали – завдання виконане частково, у звіті допущені значні граматичні чи стилістичні помилки.

0 балів – завдання не виконане.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки, акуратність оформлення письмової роботи, самостійність виконання.

Контрольна робота для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання є важливою складовою навчального процесу, яку вони виконують згідно з навчальним планом. Метою написання контрольних робіт є закріплення знань з відповідного навчального курсу, що передбачає оволодіння здобувачами вищої освіти методами наукового аналізу, самостійного вивчення теоретичного матеріалу курсу. Перед виконанням контрольної роботи здобувач вищої освіти має детально вивчити лекційний матеріал з курсу, підібрати відповідну навчальну, методичну та спеціальну літературу за рекомендованим списком (а також самостійно підбраною).

Кожен варіант контрольної роботи складається з чотирьох питань. Загальні вимоги до оформлення контрольної роботи: написання українською мовою, чіткість побудови, логічна послідовність аргументації відповідей на завдання. Слід використовувати загальноприйнятну психологічну термінологію.

Контрольна робота оформляється на аркушах формату А4 без рамок, додержуючись таких розмірів полів: ліве - 30 мм, праве – 15 мм, верхнє - 20 мм, нижнє - 20 мм. Текст і рисунки набираються на комп'ютері. При підготовці рукопису засобами текстового редактора Word рекомендується дотримуватися таких вимог: шрифт – Times New Roman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1; відступ – 1,25 см; вирівнювання тексту – за шириною. В таблицях та рисунках допускається використання шрифту розміром 12. Нумерація сторінок має бути наскрізною і подаватися арабськими цифрами зверху справа сторінки. Першою сторінкою є титульний аркуш (див. зразок), який включають до загальної нумерації, але номер сторінки на ньому не ставлять.

Список використаних літературних джерел розміщується з нової сторінки у алфавітному порядку.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів):

25-30 балів – вірно дана правильна відповідь на запитання з дотриманням всіх вимог до виконання;

18-25 балів – вірно дана правильна відповідь на запитання, але недостатнє обґрунтування відповіді, допущені незначні граматичні чи стилістичні помилки;

9-17 балів – розкриті два питання;

1-8 бали розкрито одно питання;

0 балів – відповідь відсутня.

Перелік питань для написання контрольної роботи.

1. Сутність і завдання дисципліни “Психологія травмуючих ситуацій”.
2. Поняття про психологію травмуючих ситуацій.
3. Завдання, що постають перед психологічною наукою щодо проблем консультування у травматичних та посттравматичних ситуаціях.
4. Історія виникнення та розвитку наукового напрямку “психологія травмуючих ситуацій”.
5. Класифікація травмуючих ситуацій.
6. Визначення поняття “травмуюча ситуація”.
7. Класифікація травмуючих ситуацій.
8. Психологічні особливості травмуючих ситуацій та їх вплив на людину.
9. Поняття психологічної кризи.
10. Поняття катастрофічної ситуації та її вплив на психологічний стан людини.
11. Конструктивне та деструктивне вирішення проблем кризових станів.
12. Запобігання деструктивному вирішенню проблем травмуючих ситуацій.
13. Поняття про стрес та адаптацію.
13. Синдром посттравматичного стресу.
14. Психодинамічний підхід до подання психологічної допомоги клієнтам, які зазнали впливу травмуючої ситуації.
15. Основні поняття психодинамічного підходу: мотиви, потяги, внутрішні конфлікти, захисні механізми.
16. Техніки психоаналізу, що допомагають вирішенню проблем травмуючих ситуацій.
17. Аналітична індивідуальна психологія А. Адлера.
18. Соціальний психоаналіз Хорні.
19. Концепція кризи ідентичності Е. Еріксона.
20. Сценарний аналіз за Е. Берном.
21. Біхевіористський напрям у психології травмуючих ситуацій.
22. Теорія реципрокного гальмування Д. Вольпе.
23. Процедура методу систематичної десенсибілізації.
24. Випадки застосування методу систематичної десенсибілізації: ситуації, що викликають підвищену тривогу, фобії, реакції уникання.
25. Імерсивні методи.
26. Імаго-метод І. Вольперта.
27. Гуманістичний підхід до процесу надання психологічної допомоги у травмуючих ситуаціях.
28. Клієнт-центрована терапія К. Роджерса.
29. Активне слухання і метод терапевтичного дзеркала.
30. Гуманістичний підхід Р. Мея.
31. Логотерапія В. Франкла.
32. Принципи надання психологічної допомоги у травмуючих ситуаціях у парадигмі гуманістичної концепції.

33. Гештальтпідхід до подання допомоги у психотравмуючих ситуаціях.
34. Гештальттерапія Ф. Перлза.
35. Поняття про три зони усвідомлювання (за Ф. Перлзом).
36. Застосування принципу “тут і тепер” у психологічній допомозі в психотравмуючих ситуаціях.
37. Техніки гештальттерапії у психологічній практиці.
38. Екзистенційний підхід до психології травмуючих ситуацій.
39. Поняття про нормальну та невротичну тривоги.
40. Нормальна, невротична та екзистенційна вина.
41. Екзистенційний підхід до граничних проблем існування: смерті, свободи, ізоляції, втрати смислу.
42. Психологічна допомога у травмуючих ситуаціях у світлі екзистенційної парадигми.
43. Застосування НЛП у допомозі клієнтам, які зазнали травми.
44. Основні принципи застосування нейролінгвістичного програмування з подання допомоги клієнтам, які зазнали психологічної травми.
45. Основні методи НЛП, що використовуються у травматичних та посттравматичних ситуаціях.
46. Застосування терапевтичної метафори.
47. Позитивна психотерапія як засіб допомоги клієнтам з психологічною травмою.
48. Сутність позитивної психотерапії Н. Пезешкіана.
49. Основні аспекти позитивної психотерапії: позитивний підхід; змістовий аналіз конфлікту; п'ять сходів процесу лікування.
50. Урахування етнічних особливостей в позитивній психотерапії.
51. Притчотерапія.
52. Історіотерапія.
53. Когнітивний напрям у психології травмуючих ситуацій.
54. Сутність когнітивної терапії та особливості її застосування у травмуючих ситуаціях.
55. Основні техніки когнітивної терапії А. Бека.
56. А. Бек про емоційні розлади.
57. Техніка декатастрофізації.
58. ABCD-терапія А. Елліса.
59. Застосування групових методів у психологічній допомозі клієнтам із психотравмою.
60. Групи зустрічей.
61. Психодрама.
62. Групи психоаналізу.

63. Гештальтгрупи.
64. Групи сімейної терапії.
65. Групи арттерапії.
66. Групи тілесної терапії.
67. Групи танцювальної терапії.
68. Застосування груп казкотерапії у травмуючих ситуаціях.
69. Сутність поняття “травмуюча ситуація”.
70. Завдання дисципліни “Психологія травмуючих ситуацій”.
71. Поняття про психологію травмуючих ситуацій.
72. Сутність наукового напрямку “психологія травмуючих ситуацій”.
73. Підходи до класифікації травмуючих ситуацій.
74. Визначення поняття “травмуюча ситуація”.
75. Класифікація травмуючих ситуацій.
76. Психологічні особливості травмуючих ситуацій та їх вплив на людину.
77. Поняття психологічної кризи.
78. Поняття катастрофічної ситуації та її вплив на психологічний стан людини.
79. Особливості конструктивного та деструктивного вирішення проблем кризових станів.
80. Запобігання деструктивному вирішенню проблем травмуючих ситуацій.
81. Рівні психологічного стресу.
82. Поняття про синдром посттравматичного стресу.
83. Психоаналітичний підхід до подання психологічної допомоги клієнтам, які зазнали впливу травмуючої ситуації.
84. Основні поняття психоаналізу: мотиви, потяги, внутрішні конфлікти, захисні механізми.
85. Техніки психоаналізу, що допомагають вирішенню проблем травмуючих ситуацій.
86. Техніки аналітичної індивідуальної психології А. Адлера.
87. Техніки соціального психоаналізу К. Хорні.
88. Концепція кризи ідентичності Е. Еріксона.
89. Сценарний аналіз за Е. Берном.
90. Застосування біхевіористського напрямку у психології травмуючих ситуацій.
91. Процедура методу систематичної десенсибілізації.

Індивідуальна самотійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці. Завдання для

індивідуальної самостійної роботи отримує кожен здобувач. Результати оформлюються звітом та протоколами.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів (оцінюється в діапазоні від 0 до 12 балів):

12 балів - самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі, кількість опитаних 20 осіб, отримані результати кількісно та якісно оброблені, проаналізовані, зроблені висновки, які ґрунтуються на теоретичному психофізіологічному матеріалі. Здобувач продемонстрував вміння використовувати на практиці набуті знання інших дисциплін. Представлені протоколи обстеження, оформлені відповідно до вимог.

11 балів - самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі, кількість опитаних 15 осіб, отримані результати кількісно та якісно оброблені, проаналізовані, зроблені висновки, які ґрунтуються на теоретичному психофізіологічному матеріалі. Представлені протоколи обстеження, оформлені відповідно до вимог.

10 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі. Кількість опитаних 10 осіб, отримані результати кількісно та якісно оброблені, проаналізовані, зроблені висновки, які ґрунтуються на засвоєному психофізіологічному матеріалі. Представлені протоколи обстеження, оформлені відповідно до вимог.

9 балів - самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі. Кількість опитаних 10 осіб, отримані результати кількісно та якісно оброблені, проаналізовані, зроблені висновки, мають місце помилки при оформленні протоколів дослідження.

8 - 6 балів– самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі. Кількість опитаних 10 осіб, отримані результати кількісно та якісно оброблені, проаналізовані, але зроблені висновки не коректні, не повні, мають місце помилки при оформленні протоколів дослідження.

5 – 4 балів – самостійна робота здобувачем виконана у неповному обсязі. Кількість опитаних складає до 5 осіб. Результати формально оброблені, висновки не повні, мають місце помилки в оформленні протоколів дослідження та у формулюванні висновків.

3 –2 бали – самостійна робота здобувачем виконана у неповному обсязі. Кількість опитаних складає 2-3 особи. Результати формально оброблені, висновки не повні, мають місце помилки в оформленні протоколів дослідження та у формулюванні висновків.

1 бал – самостійна робота здобувачем виконана у неповному обсязі. Кількість опитаних складає 1 особу. Результати формально оброблені, висновки не повні, мають місце помилки в оформленні протоколів дослідження .

0 балів – завдання, передбачене на індивідуальну самостійну роботу, здобувачем не виконане.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність при виконанні роботи, самостійність мислення, впевненість у правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати

міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, прогнозувати перспективу розвитку дослідження, ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти надається для самостійної роботи.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі у формі іспиту. Залік виставляється за результатами навчальної роботи здобувача в семестрі (виконання здобувачем семестрових індивідуальних завдань та контрольних робіт, виступів на практичних заняттях, активності на лекціях та практичних заняттях). До індивідуального навчального плану/залікової книжки виставляється «зараховано», якщо бальна оцінка з дисципліни складає не менше, ніж 50 - 54 бали.

Перелік теоретичних питань для підготовки до заліку:

1. Психологічний портрет особистості, що знаходиться в травматичній ситуації.
2. Стратегії подолання з травматичними ситуаціями.
3. Поняття "стрес", "Посттравматичний стрес" і "Травматична подія".
4. Види екстремальних ситуацій.
5. Динаміка психофізіологічного стану і поведінкових реакцій в осіб, які постраждали при великомасштабних катастрофах (5 стадій).
6. Розвиток посттравматичного синдрому.
7. Особливості посттравматичного синдрому в осіб, які брали долю у бойових діях.
8. Методи психологічної допомоги при посттравматичному стресі (медітація, релаксація, арт- терапія, раціональна терапія, малювання та ін)
9. Види насильства : фізичне, психологічне, сексуальне, домашнє. .
10. Наслідки насильства. "Стадії зцілення" (за С. Брукер).
11. Особливості соціального захисту жертв насильства в сучасному суспільстві.
12. Методи психологічної допомоги потерпілим від насильства (створення довірливих відносин, робота з безпечним місцем і внутрішньою дитиною; елементи телесноорієнтованої терапії та арт- терапії).
13. Вплив на особистість досвіду зіткнення зі смертю.
14. Життєві зміни: втрати і придбання. Робота з втратою.
15. Гостре горе як синдром з психологічної та соматичної симптоматикою.
16. Картина гострого горівши: робота нормального горя і хворобливі реакції горівши. Рівні роботи з горем. Завдання бідкання.
17. Ритуал як засіб, що полегшує і прискорює проходження реакції горівши.
18. Основні принципи роботи з клієнтом, що переживають горе.
19. Особливості психологічної допомоги дітям, що переживають втрату.
20. Деякі аспекти психотерапевтичної допомоги в роботі з вмираючими хворими.

21. Ознаки суїцидальної поведінки.
22. Основні принципи роботи із запобігання суїциду.
23. Професійна позиція при роботі з суїцидальним клієнтом.
24. Робота в ситуації гострої небезпеки для життя при зверненні на телефон довіри : встановлення контакту, отримання інформації, оцінка суїцидального потенціалу, оцінка та мобілізація ресурсів, вироблення терапевтично-го плану.
25. Типологія самогубств
26. Непряме самогубство
27. Автоцид. Наркоманія. Алкоголізм.
28. Форми полунамерених суїцидів
29. Суїцид: теорії
30. Діагностика суїцидальної поведінки
31. Класифікація суїцидальної поведінки
32. Профілактика повторних суїцидів
33. Особливості суїцидальної поведінки дітей та підлітків
34. Травмування при стихійних лихах.
35. Травмування при надзвичайних ситуаціях.
36. Симптоми і наслідки посттравматичного синдрому у колишніх військовослужбовців.
37. Травматичний синдром згвалтування
38. Фактори в розвитку і перебігу травматичного синдрому згвалтування
39. Поведінковий підхід до лікування травматичного синдрому згвалтування
40. Когнітивний підхід до лікування травматичного синдрому згвалтування
41. Альтернативні методи лікування травматичного синдрому згвалтування
42. Основні поняття психології травмуючих ситуацій, їх співвідношення та взаємозв'язок.
43. Поняття травмуючої ситуації, її ознаки та різновиди.
44. Історія вивчення психологічних реакцій на травмуючу ситуацію.
45. Сприймання травмуючої ситуації людиною. Види та рівні реакцій на травмуючу ситуацію.
46. Різновиди, рівні та динаміка психологічних станів та розладів при катастрофах.
47. Поняття стресу в психології. Загальні ознаки та симптоми надмірного стресу.
48. Теоретичні моделі посттравматичного стресового розладу.
49. Психодіагностика розладів, пов'язаних із травматичним стресом.
50. Загальні особливості та послідовні цілі психокорекції при роботі з переживанням травмуючої ситуації.
51. Особливості протікання психічних процесів при переживанні травмуючої ситуації.
52. Значення сімейного та інтерперсонального контексту при переживанні травмуючої ситуації.

53. Механізми психологічного захисту та копінг-стратегії при переживанні травмуючої ситуації.
54. Дисоціація та розлад множинної особистості як наслідки переживання травмуючої ситуації.
55. Психологічні особливості дітей з посттравматичним стресовим розладом.
56. Особливості діяльності психолога у вогнищі надзвичайної ситуації.
57. Дебрифінг як метод роботи з потерпілими від надзвичайної ситуації.
58. Методи зняття психологічного напруження, робота з емоційними переживаннями потерпілих у вогнищі надзвичайної ситуації.
59. Психологічні проблеми психолога в роботі з психологічною травмою.
60. Групова психокорекційна робота з психологічною травмою.
61. Тілесно-орієнтована психотерапія в роботі психокорекційної групи осіб, що пережили психологічну травму.
62. Арт-терапія при роботі з травматичними реакціями.
63. Робота з екзистенціальними переживаннями осіб, що пережили психологічну травму.
64. Психоаналітичний підхід до травматичних реакцій.
65. Гештальт-терапія в роботі з особами, що пережили травмуючу ситуацію.
66. Когнітивно-поведінковий підхід в роботі з особами, що пережили травмуючу ситуацію.
67. Сімейна психотерапія в роботі з особами, що пережили травмуючу ситуацію.
68. Нейролінгвістичне програмування в роботі з особами, що пережили травмуючу ситуацію.
69. Кататимно-імагінативна психотерапія в роботі з психологічною травмою.
70. Методи саморегуляції психологічного стану особистості, їх різновиди та особливості застосування.

Отримані здобувачем бали за накопичувальною 100-бальною шкалою оцінювання знань переводяться у національну шкалу та в рейтингову шкалу ЄКТС згідно з таблицею.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами з навчальної дисципліни

Накопичувальна 100-бальна шкала	Рейтингова шкала ЄКТС	Національна шкала
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно

9. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

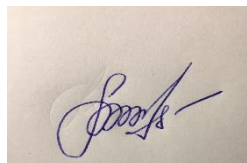
2. Сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).

3. Відпрацьовування здобувачами незасвоєних тем в індивідуальному порядку викладачеві у позааудиторний час.

4. З метою зосередженості уваги на засвоєнні матеріалу з теми, що вивчається, під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

5. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

Розробник:
викладач кафедри
психології діяльності в особливих умовах

Світлана ГУРА